

Jordi PUNTÍ

Maletes perdudes

Barcelona: Empúries, 2010 («Narrativa», 366), 451 p., 17,95 €

Animals tristos (2002), el llibre de relats anterior a *Maletes perdudes*, deixava al descobert alguns símptomes clars de la necessitat de Jordi Puntí de trobar una dimensió adequada a les seves històries. Joan Triadú havia remarcat des de les pàgines de l'*Avui* (19-12-2002) certes dificultats en la designació genèrica de les peces que formaven aquell recull: més que contes, menys que *nouvelles*. Es tractava de narracions que mostraven una tendència a la complexitat constructiva i que, en qualsevol cas, estaven més elaborades tècnicament que les de la primera obra de Puntí, *Pell d'armadillo* (1998). A la llum, doncs, d'aquesta prèvia, podem afirmar que *Maletes perdudes*, a banda dels valors intrínsecs que té com a novel·la, fa diana en la recerca d'una solució formal que no encotilli gaire les històries de l'escriptor de Manlleu. I tot plegat sense traïr l'absoluta recognoscibilitat de la seva proposta literària: vocabulari clar i depurat, facilitat per a la construcció de relats molt ben travats i, sobretot, gran capacitat imaginativa.

Quatre germans d'un mateix pare i de mares diferents, nascuts a Frankfurt, Londres, París i Barcelona, decideixen iniciar la recerca del seu misteriós progenitor un cop la policia l'ha donat per desaparegut i ells han descobert el parentiu que els uneix més enllà de compartir el mateix nom: Christof, Christopher, Christophe, Cristòfol. Citats en un llòbrec pis de Barcelona, emprendran un viatge al passat a través del qual reconstruiran l'apassionant personalitat de Gabriel Delacruz Expósito gràcies a records personals, fotografies, llibretes, alguna entrevista i moltes peripècies.

Un punt de partida com aquest podria fer pensar en un argument amb regust de fulletó. I de fet, no és difícil resseguir la presència, a manera de suport referencial, de patrons i models novel·lístics fixats per la tradició en els quals se sosté bona part de la història: des de la novel·la sentimental (el nadó abandonat, els orfes de la Casa de la Caritat, l'amor irracional de Rita per Gabriel) als tòpics més evidents de les *road movies* (llargues travesses per carreteres, bordells i prostitutes redimides, amistats insubornables), passant per la novel·la picaresca o d'aventures, pel que podríem anomenar subgènere de les històries de dispeses i cases d'hostes, pel *thriller* en els compassos finals de la novel·la, o encara, pel vodevil més esperpèntic (armaris amb doble fons, trobades fortuïtes, segrestos impossibles). Ara bé: no és menys cert que la traça de Puntí a l'hora de construir la ficció, ajudada per una molt ben dosificada ironia sàviament distanciadora, l'ha dut a crear una obra ben original amb elements dignes d'ésser destacats que la converteixen en una obra plenament actual, com ho són la particular veu narrativa en

primera persona del plural assumida pels quatre cristòfols, el pes específic dels personatges (fins i tot dels diguem-ne secundaris: en Bundó, en Petroli, la Rita, etc.) en contraposició als espais, sempre lligats a una certa idea d'instabilitat (el camió, les dispeses, els pisos que mai no acaben de ser llars, els aeroports), o la tendència recurrent dels germans a recordar al lector que es troba davant d'una reelaboració de la vida del seu pare.

I és que, en efecte, una de les claus de la novel·la és la construcció d'un caràcter, tal com semblen confirmar els narradors quan, al final del camí, conclouen: «Tot i que només es pot viure anant endavant, l'existència, qualsevol existència, únicament pren sentit quan mires enrere i proves d'entendre-la» (p. 398). I per tal de reeixir en aquesta empresa, els ha calgut encomanar-se a la potència fabuladora de la literatura: atorgar a una vida qualsevol la forma de relat no és sinó dotar-la de sentit, de principi i fi, d'encadenament de causes i efectes. I dotar-la, si més no en el cas que ens ocupa, d'efectes catàrtics, ja que els cristòfols també recuperaran, ni que sigui de manera faceciosa, part de la seva infantesa perduda amb el pare. Es miri com es miri, doncs, Gabriel Delacruz Expósito té una existència de novel·la fins al final, quan és alliberat del segrest i, simbòlicament, arrenca de la seva vida anterior, la de la ficció que havien anat construint entre tots; per això el joc acaba en aquest punt, quan «la línia del passat i la del present finalment s'han unit» (p. 427).

La primera part, *Sortides*, és d'una gran alçada literària, superior sens dubte a una segona part, *Arribades*, que es desvia en excés del cos central de la narració, adquireix un progressiu to de farsa i es tanca amb una certa precipitació. En canvi, ambdues parts comparteixen la gran virtut de fer reviure amb gran convicció el xoc entre un franquisme d'ambient resclosit a Barcelona i el dinamisme sociocultural d'arreu d'Europa. No és forassenyat detectar-hi una voluntat de crònica històrica mitjançant, posem per cas, la recreació de l'ambient de la Casa de la Caritat o de les històries de mudances La Ibèrica, que resulta molt ben trobada, i en aquest sentit hem d'esmentar el gust exquisit de Puntí pel detall en les abundants descripcions que omplen la novel·la i la importància cabdal que adquireixen els objectes per al record en el moment que els integrem a la nostra vida: fotos, postals, cartes de la baralla (que confirmen literalment a p. 32 l'expressió «tenir sempre un as a la màniga»), animals dissecats de la dispesa, maletes i capsos extraviades, etc.

Una operació narrativa com la que planteja l'autor –i que aquí hem provat tan sols d'esbossar– gairebé obliga a deixar en un segon terme la versemblança argumental, constantment suspesa per la intervenció desmesurada dels narradors, i obliga a assumir que l'atzar té un paper determinant i que l'accidentalitat acaba essent definitiva de molts personatges i moltes situacions. Tanmateix, cal insistir un cop més que no s'ha volgut atènyer la veritat dels fets que marquen la vida de Gabriel Delacruz, sinó oferir-ne, amb la màxima veracitat, la versió més creïble. És per això que *Maletes perdudes* ens reconcilia amb la literatura entesa com a pur plaer de contar històries, com a recreació de mons, com a provatura de tècniques i recursos literaris ben diversos, i fins i tot com a arbitrariedad ficcional que força al màxim la nostra credibilitat i ens empeny a creure-la.

Antoni Isarch

Universitat Autònoma de Barcelona